

विद्यार्थ्यांच्या संपादणूक पातळीत
वाढ करण्यासाठी उपाययोजना
करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: शैसापू-२०२४/प्र.क्र. १६/एसडी-१
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : २९ जानेवारी, २०२४

संदर्भ :

- १) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२४११/(८०/११)/अर्थसंकल्प, दिनांक २३/१/२०११
- २) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र. शैगुवि-२०१५/(८०/१५)/एसडी-६, दिनांक २२/६/२०१५
- ३) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र.शैसापू-२०१५/प्र.क्र.२७५/एसडी-१ दिनांक ७/१/२०१६
- ४) उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्र. भांखरसं-२०१४/प्र.क्र.८२/भाग-III/उद्योग-४, दिनांक १/१२/२०१६
- ५) वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०२३/प्र.क्र.४०/अर्थ-३ दिनांक १२/४/२०२३
- ६) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र. प्राशिसं/भांडार/१०४/२०२३-२४/६३८ दिनांक १९/१/२०२४

प्रस्तावना :

बालकाचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, २००९ हा राज्यामध्ये दिनांक ०१ एप्रिल, २०१० पासून लागू झाला आहे. या कायद्यान्वये ६ ते १४ वयोगटातील प्रत्येक बालकाला गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाचा हक्क प्राप्त झालेला आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार शाळांमध्ये आनंददायी व उत्साहवर्धक शैक्षणिक दृष्ट्या अनुकूल वातावरणात उच्च दर्जाचे गुणात्मक शिक्षण देऊन मुलांना २१ व्या शतकातील प्रमुख कौशल्य आत्मसात केलेल्या अशा समग्र व अष्टपैलू व्यक्तीमत्व घडविण्यावर भर दिलेला आहे. घोकमपट्टी ऐवजी किंवा परीक्षेसाठी शिकण्या ऐवजी संकल्पना समजून घेण्यावर भर देणे, तर्कशुद्ध निर्णय घेण्यासाठी आणि नाविन्यपूर्णतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी कल्पकता आणि तार्किक विचार करणे अशा पद्धतीची अध्ययन/अध्यापन पद्धती विकसित करण्यावर भर दिलेला आहे. या धोरणाच्या अनुषंगाने सर्व विद्यार्थ्यांसाठी मुलभूत साक्षरता आणि संख्याज्ञान सन २०२६-२७ पर्यंत साध्य करण्यासाठी निपून भारत हे अभियान सुरु करण्यात आले आहे.

भाषा साक्षरता आणि अंक साक्षरता अवगत व्हावी म्हणून तसेच साहित्य वापरताना मुळे गटागटात चर्चा करतील, स्वतःचे मत मांडतील आणि अध्ययन/अध्यापन प्रभावी व्हावे या दृष्टीने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या शाळांमध्ये पूरक शैक्षणिक साहित्य शासनाच्या निर्देशानुसार महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद व शिक्षण संचालनालयाकडुन वेळोवेळी उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. दर्जेदार व गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाच्या प्रसारासाठी अनुदानित व अंशतः अनुदानित खाजगी शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या संपादणूक पातळीत वाढ होण्यासाठी या शाळांमध्ये शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांकरीता अध्ययन/अध्यापनाकरीता पूरक शैक्षणिक साहित्य उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे.

प्रस्तुत बाब विचारात घेऊन, राज्यातील अनुदानित/अंशतः अनुदानित खाजगी शाळांना सदरचे पूरक शैक्षणिक साहित्य उपलब्ध करून देण्याबाबत शिक्षण संचालकांनी दिनांक १९.०१.२०२४ च्या पत्रान्वये शासनास प्रस्ताव सादर केला असून सदर प्रस्तावानुसार राज्यातील अनुदानित व अंशतः

अनुदानित खाजगी शाळेतील विद्यार्थ्यांसाठी शैक्षणिक साहित्य संच उपलब्ध करून देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

१. राज्यातील अनुदानित/अंशातः अनुदानित खाजगी शाळेतील प्राथमिक व उच्च प्राथमिक वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्यास्तरावरून शैक्षणिक साहित्य संच उपलब्ध करून देण्यासाठी रुपये १९८.२८ कोटी इतक्या तरतुदीच्या मर्यादेत प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

२. शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी उद्योग, उर्जा व कामगार विभागाच्या दिनांक १ डिसेंबर, २०१६ च्या शासन निर्णयातील नमूद तरतुदींचे व विहीत खरेदी नियमावलीचे पालन करून शैक्षणिक साहित्य संच उपलब्ध करून देण्याकरीता ई-निविदा प्रक्रिया राबवावी. सदरची प्रक्रिया शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत खरेदी समितीमार्फत पुर्ण करावी.

३. सदर बाबीसाठी “मागणी क्र.ई-२, २२०२, सर्वसाधारण शिक्षण, ८००-इतर खर्च, (००) (१०) विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक साहित्य पुरविणे (२२०२८८७९), (कार्यक्रम) ३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तरा)” या लेखाशिर्षातर्गत सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षात अर्थसंकल्पीत निधीमधून खर्च करावा. वित्त विभागाचे निर्देशानुसार अर्थसंकल्प कार्यासनामार्फत प्रशासकीय मान्यतेच्या मर्यादेत निधीचे वितरणाचे आदेश स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील. वित्त विभागाने परिपत्रक दिनांक १२.०४.२०२३ अन्वये निधी वितरण व खर्चासंदर्भात दिलेल्या निर्देशांचे तंत्रोत्तंत पालन करण्यात यावे.

४. यासाठी उपसचिव/सहसचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांना “नियंत्रक अधिकारी” आणि कक्ष अधिकारी/अवर सचिव (रोख शाखा), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांना “आहरण व संवितरण अधिकारी” म्हणुन घोषित करण्यात येत आहे. संबंधीत आहरण व संवितरण अधिकारी यांनी सदरचा निधी कोषागारातून आहरीत करून शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना अंमलबजावणीसाठी सुपूर्द करावा व सदरचा निधी हा दिलेल्या उद्देशासाठीच खर्च करण्यात यावा.

५. सदरचा शासन निर्णय वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका १९७८ मधील भाग पहिला उपविभाग-३, अनुक्रमांक-४ परिच्छेद क्र.२७ (२) (ब) व वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०२३/प्र.क्र.४०/अर्थ-३ दिनांक १२.०४.२०२३ अन्वये विभागाला प्रदान करण्यात आलेल्या वित्तीय अधिकारानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. सदर अनुदान सर्वांत अनुदान असुन त्याच्या अटी व शर्ती या शासन निर्णयामधील परिच्छेद क्र. २ ते ५ प्रमाणे आहेत. तसेच यापुर्वी वितरीत केलेल्या निधीचे उपयोगीता प्रमाणपत्र सादर करण्यात आलेले आहे.^७ सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२४०१२९९१००१४६४२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(इ. मु. काळी)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल महोदय यांचे सचिव

२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
३. मा.उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे प्रधान सचिव
४. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव
५. मा.मंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव
६. मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे खाजगी सचिव
७. मा.सभापती, विधान परिषद यांचे खाजगी सचिव
८. मा.विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधान सभा/परिषद यांचे स्वीय सहाय्यक
९. मा.सदस्य, महाराष्ट्र विधान सभा/परिषद
१०. मा.प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण यांचे स्विय सहाय्यक
११. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१२. राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, चर्नीरोड, मुंबई
१३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
१४. महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
१५. विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई
१६. संचालक, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१७. वरिष्ठ कोषागार अधिकारी, मुंबई
१८. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई
१९. संचालक, महाराष्ट्र विद्या प्राधिकरण, पुणे
२०. शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
२१. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक
२२. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद सर्व
२३. शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक), जिल्हा परिषद सर्व
२४. गटशिक्षणाधिकारी, पंचायत समिती सर्व
२५. स्थानिक निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई
२६. सहसचिव (एसडी/प्रशा), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२७. उपसचिव (अर्थसंकल्प), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२८. उपसचिव, वित्त/नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२९. अवर सचिव (अर्थसंकल्प/रोख शाखा/एसडी-१), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
३०. वित्त विभाग, (व्यय-५/अर्थसंकल्प), मंत्रालय, मुंबई-३२
३१. निवडनस्ती (एसडी-१), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२